

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravištvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega dela Jože Pahor, hrvatskega dela Vinko Šepić. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24. — Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu

Št. 21

V Trstu, dne 1. novembra 1924.

Leto V.

Navzdol

Ad ogni modo, col tempo
vi persuaderete che non vi
vogliamo male; tutt'altro!

Tako je govoril kr. šolski proveditor 30. septembra v Vidmu pred slovenskim učiteljstvom, 15. oktobra je podpisal vrsto odlokov, s katerimi odpušča prve učitelje po 7. členu zakona o asimilaciji učnega osebja. Odpuščeni so, pojasnuje proveditorjevo glasilo, ker bi morali biti odpuščeni že pred enim letom, pred enim letom bi se morali odpustiti, ker niso uživali zaupanja. Za enkrat je odpuščenih štirinajst, s čemer še ni rečeno, da bi jih ne bilo še mnogo, ki tudi ne uživajo zaupanja. «Vi persuaderete, col tempo, che non vi vogliamo male...»

Po tem ugodnem obrazcu «ne uživajo zaupanja» bi prav lahko odpustili vse učiteljstvo skraja, zakaj čitali smo že pogosto, da se tudi takemu učitelju ne zaupa, ki je zamenjal srajco, da bo sigurneje užival zaupanje in kar je še ž njim združeno. Toda neko formulo je treba najti, ko pa ni mogoče odpuščenim očitati nesposobnosti in neuporabnosti v šoli. Toliko pedagoške rutine in uspehov so namreč odpuščeni gotovo imeli in so gotovo razvijali toliko dejavnosti, kolikor je imajo in razvijajo nešteti nekvalificiranci, ki ne razumejo besede šolske mladine. Nekaj družega je, če nimajo zaupanja!

Macchiavelli je dejal, da vladajoči lahko laže, če mu je laž v prilog. Nočemo danes nikomur očitati laži, povedati pa moramo, da smo se nedavno temu kruto varali. Videli smo ob začetku šolskega leta, da so se nastavili učitelji, ki so bili že odpuščeni, in da so dobili nekateri trajna mesta, česar nismo še doživeli po vojni. Mislili smo, da se je končno prelomilo z divjo prakso zadnjih dveh let, ko se zakon ni spoštoval. Bila je iluzija.

Bila je iluzija, ker tisti čas, ko se bo učitelj prepričal, da mu žele dobro, še ni prišel. Še ni prišel in ne bo prišel. «Col tempo vi persuaderete che non vi vogliamo male» je svečano ovrgel sam oni, ki je to izgovoril, in ovrgel je, predno je izzvenel odmev njegovega neiskrenega govora. Pa to je brez pomena. Čuli smo povodnji lepih besed in smo videli, kako jih dejanja sproti zatajujejo in zametajo. Če smo spet enkrat doživeli isto, bomo vedeli, koliko vere je dati njim, ki se trudijo s praznimi besedami.

Brez pomena niso govori radi svoje manjše ali večje neiskrenosti, brez pomena so zato, ker je danes vse tako urejeno, da je učitelj odvisen

najprej od osebne milosti. In kar je še hujše, je odvisen od osebne milosti tako, da sploh ne ve, pri kom se začena. Večina slučajev po 7. členu odpuščenih učiteljev kaže, da ni središče našega pravnega položaja zakon, ampak vplivi, proti katerim smo brez moči. Kar se je kdaj reševalo pred očmi vsega učiteljstva in z uvaževanjem besed njegovih zakonitih zastopnikov, je danes potisnjeno v temne hodnike in partizanske posvetovalnice, kamor glas učitelja ne seže več, niti ne njegova prošnja.

Posledice čutimo najprej mi sami, naš prometejski stan. Kolikor je učiteljstvo prestalo v zadnjih dveh letih bodisi moralno, bodisi fizično, ni prestal kak drugi stan v deželi. Knjiga našega trpljenja je bogata, a nam ni v sramoto in ni pisana zastoj. To vemo. Kakor smo potiskani ob tla, tako bo prišel čas, da se dvignemo iz teme. Če ni danes mere proti nam, nas to ne ubija, ampak utrja, ker vemo, da se čas ne meri s pedjo, kakor ga merijo tisti, ki se bodo umerili. Zato ne klonimo tilnika.

Kam vodijo metode skritih moči v javnem življenju pa ne kaže le usoda učiteljstva, kaže jo tudi vse naše šolstvo v zadnjih časih. Toliškega nereda, tolikih protislovij, tolikih napak in zlorab ni bilo pri nas na šolskem polju niti tekom prvega leta po vojni. Po zakonu bi moralo biti učiteljstvo do 15. septembra že povsod imenovano. Koncem oktobra to še ni izvršeno. Kako tudi, ko se nastavljajo celo mrtvi ali pa taki, ki so že leto in dan iz dežele! Šole niso izčiščene in popravljene, ni urnikov, ni učil, nered je neomejen vladar in je ni roke, ki bi ga znala zmagati. Na vsej črti triumfirata avtokratizem in birokratizem, nesposobna, maščevalna in nasilna. Ni naša zadeva, raziskovati, v čegavo korist.

To pa vemo, da so razmere nevzdržne v veliki meri, ker se je učitelj siloma odstranil od naprave, ki ne more uspevati brez njegovega prostega sodelovanja. Za zdrav, normalni razvoj šolstva je učiteljeva roka neobhodno potrebna in je ne bosta niti birokratizem niti partizanstvo kdaj nadomestila. Vemo, da ne bo iz učitelja, ponižanega do brezpravnosti helota, nikdar zrasla šola, kakršno potrebuje ljudstvo. Brzela bo navzdol, dokler je ne bo spet ljudstvo samo rešilo popolnega propada.

Zato pa, trgovci z osebno milostjo, jedro šolskega vprašanja, resnično dobre šole ni v tem, da s plehkimi besedami prepričujete učiteljstvo, kako dobro mu želite, ampak v tem, koliko učiteljstvo svobodno sodeluje pri ureje-

vanju vsega šolstva, posebno pa v vprašanju svojega lastnega položaja.

Dokler ne bo vpliv učiteljstva na šolske za-

deve primeren pomenu in vrednosti stanu, bo šola v razsulu, ki je danes popoln in nepopravljiv.

Jezik

Narava ustvarja svoje zakone, ki jim je podrejena vsa — živa in mrtva — snov in dosledno jih tudi človek ne more krojiti po svoje, ne more se jim protiviti, ker so vekovečni in nespremenljivi in je človek njih otrok. S svojim razumom si človek lahko podredi naravne sile, a ker je tudi njegov razum ukovan v zakon narave, ne more nad to tajno ali celó proti njej.

Potom večnega prelivanja in presnavljanja si usvajamo in oddajamo vse, kar je združeno z našim žitjem.

Ni življenja brez glasu, brez jezika; mati ni otrokova in otrok ne materin in najkrepkejša vez prekine, ako preneha materin jezik, ki druží plemena in človeštvo sploh.

Ne le pedagogi, tudi drugi veliki misleci so se postavljali in se še postavljajo na stališče spoštovanja materinega jezika, ki je edini po naravi določen za temelj duševnemu razvoju in spopolnjevanju.

Prav vsled tega so sedanjí ukazi toliko bolj bolešni, njih drakonsko povelje je toliko bolj nerazumljivo. S kako ciniznostjo se potajaše in tlači najdražje!

Če to preziranje korenini zgolj v materijalističnih stremljenjih, — kako naj bo drugače? — ki kužijo današnje prosvetljeno dobo, sklepamo, da ustvaritelji zakona ne morejo ceniti niti sami sebe. Saj je jezik bistven del našega «jaza». Ne morejo ceniti svojega jezika nad vsakdanjo kupčijo, v katero vpletajo idealne osebnosti, ki se ne morejo in nočejo ujemati protinaravní,

odiozni zahtevi. Razum in vest se temu upreta in ne moreta zatajiti težke obsodbe.

Kaj naj v takih okoliščinah pričakujemo? Kako daleč smo od resničnih reform, ako je prav to vzrok demisiji ital. učitelja! Je tu njegov greh, da ima vest, da je npravno krepak, brez česar sploh ni učitelja in bi ne smeli biti oni, ki jim je poverjena težka odgovornost šole.

Borni kajzar nam pove, da ceni jezik visoko nad vsakdanje izražanje; pove nam mati, ki joče nad otrokom kot nad izgubljenim sinom, če res ne sme njen otrok govoriti in se učiti v svojem jeziku; pove nam nedolžni otrok, ki se mu vlijejo solze, ko se mu prezgodaj vsiljuje, česar ne more sprejeti in umeti. Znamo, in ne zadnji tudi mi, ki potujemo skozi težave celó v materinem jeziku in ki vidimo, da je šola prenehala z odstranitvijo našega jezika iz prvih šolskih let.

Tudi kletev je živa priča, nevarna kletev!

Razum, srce, vest, vse je protivno, ker se klanja naravnemu zakonu, le pozitivni zakon ne, in zato je in ostane njegova vsebina — krivica.

Kam zaidemo, če je podrejeno povelje v navskrižju z nadrejenim — naravnim poveljem? Kam hoče biti večje zlo, ako učitelj dvomi nad lastnim delom!

Neprestano mi doné besede ital. tovarišapoštenjaka: «Tutto è capovolto, ma la mia coscienza non vuole ancora impazzire; piuttosto me ne vado!»

Ni to žalostno? Tu bi bilo skrajno potrebno, da bi prehiteli čas.

Nova školska godina

Otkada je reakcija počela da se obara na naše školstvo u ovim krajevima, vrši ona svoju crnu rabotu postepeno od jedne godine do druge, provadajući u pojedinim školskim godinama svoje osobite planove. Ali je zato svaka školska godina ispunjena nasiljima svake vrsti nad našom pučkom nastavom, nanašajući svemoguće nepravde učiteljstvu i njegovoj društvenoj organizaciji. I dok nas je u prvo vrijeme režim lišavao pojedinih škola, — bacajući na ulicu najsposobnije i najpožrtvovnije naše drugove, dotle se u prošloj školskoj godini ispoljavala jedna općenita školska politika, koja je Gentilejevom reformom zapečatila sudbinu naših škola i uporedo udarala na našu stalešku ustanovu u cjelini.

Premda to pretvaranje jugoslovenskih škola u italijanski formalno uspijeva, jer se provadja zakonima, koji nemilosrdno gaze sve moderne odgojne principe, našim se gospodarima nije posrećilo oboriti našu učiteljsku zvezu, niti će im se to posrećiti. Zato jamči staleška svijest i požrtvornost organiziranog našeg učiteljstva, koje nije nikako sklono, da ma bilo na koji način okalja visoko stojeći stijeg morale svoje ustanove.

Nova školska godina donáša nam nove udarce. Zloglasno i razarajućo potalijančivanje naših škola izvadjaći će se dosljedno i bezobzirno. Odgovorni školski i drugi čimbenici nijesu se udostojili, da zavire u naše školske dvorane, da se na licu mjesta osvjedoče, kakve je katastrofalne posljedice za materijalni i moralni uspjeh pouke — izazvala primjena nove reforme u inorodnim školama. — Oni ne će ni da čuju, kako se nemilo mrcvare dječje duše našeg pomlatka, kojemu prijeti nepismenost i duševna poguba, jer se ga neprírodno poučava jezikom, kojeg ne razumije. Bagatelisat će se i tekom ove godine opravdani i jedino pravovaljani protesti roditelja školske mladeži, ne će se nikako uzimati u obzir temeljiti pedagoški razlozi. Učitelj će učiniti i ove godine sve što bude moguće, da povjerenom mu pomlatku poda potrebiti odgoj i znanje, premda će mu novi položaj uvelike otešćavati i onako tešku zadaću.

Savjesno ćemo i požrtvovno vršiti svoju pedagošku misiju kao što smo i do sada, ali ćemo istovremeno ostati svjesni i nepokolebivi članovi svoje društvene organizacije, koja se nesebično bori za naše staleške interese.

Tit us.

O sestavljenih besedah

Sestavil Ivan Matelič.

(Nadaljevanje).

B. Spojenke iz dveh samostalnikov.

I. Dva samostalnika ne moreta tvoriti spojenke.

1. Zato so napačne podobne spojenke kot živino-zdravnik, zobotehnik, elektrotehnik; knezoškof, bogočlovek; delokrog, blagohram, kolomast, glasovir, kolodvor, slavolok, drevored, parobrod, ki so narejene po zgledu tujih jezikov ali ki smo si jih izposodili od njih. Vsi taki primeri so logično, zato slovnično napačni. Tu se tlači prilastek z imenom v neko celoto. — Kot ne morem govoriti očesozdravnik, ušesozdravnik, ampak zdravnik za oči, zdravnik za ušesa, tako moram govoriti zdravnik za zobe ali pa zobni, očesni, ušesni zdravnik. Namesto živino-zdravnik porečemo nalično zdravnik za živino ali živinski zdravnik, namesto zobozdravnik pa tehnik za zobe ali zobni tehnik; še lepše bi ga lahko imenovali zobar; namesto elektrotehnik pa tehnik za elektriko ali električni tehnik, kot imamo gozdni, cestni, stavbni inženir in ne gozdoinženir, cestoinženir. — Primerov kot elektrotehnik bo težko odpraviti, ker so vzeti, kakršni so, iz tujih jezikov. Če bi hoteli biti v tvorbi svojih besed, če tudi izposojenih, samostojni, bi jih morali odstraniti. — Tudi knezoškof je po naših jezikovnih zakonih nekaj nemogočega. Imenovati bi ga morali knežji škof ali pokneženi škof, kjer bi imeli pravilni prirastek, ali pa tudi kot se včasih pravilno nazivlje knez in škof, kjer povem lepo obe njegovi dostojanstvi. Kakšen je knezoškof taka je tudi knezoškofija. Imenovati bi jo morali poknežena škofija ali knežja škofija. Prav tako je napačen bogočlovek; pravilno se glasi le Bog in človek ali učlovečen Bog. — Tudi delokrog je nemogoča spojenska. Kdor si predstavlja vse nehanje v krogih, bi moral imenovati ta pojem delovni krog (krog mojega dela.) Ker je delokrog nemogoč, delovni krog malo logičen in ker imamo lepšo besedo področje, bomo ta pojem imenovali z zadnjo besedo.

— To ne spada v moj delokrog. Prav: To ne spada v moje področje. — Napačni blagohram se mora glasiiti s prilastkom: blagovni hram. Prilastek blagovni pa ni potreben, ker pomeni hram pač magazin, to je prostor in navadno še posebno poslopje, kjer se hrani kako blago; zato zadostuje ime hram za vsak magazin. — Napačna kolomast se mora imenovati mast za kola, mast za kolesa, mast za vozove; pa tudi kolesna mast. — Glasovir in kolodvor sta ne-normalna piščanca. Če bi bil prvi res vir glasov, bi ga morali imenovati glasovni vir, ker pa to ni in ker za ta pojem nimamo nobene poštene besede, ostanimo lepo pri klavirju, kot smo ostali pri orglah in harmoniji, pri citrah in harmoniki. — Kolodvor si v svoji preprostosti najbrže predstavlja, da je dvor za kola, torej bi se moral imenovati kolni dvor. Kola pomeni preprost kmečki voz, a ta dvor ni namenjen za taka kola. Ker je to prostor, kjer se ustavljajo vlaki in po nekoliko postojajo, se imenuje prav lepo postaja, majhna postaja pa postajališče. Če moram to postajo natančno opredeliti, ji dodam prilastek: železniška postaja. Kjer se ustavljajo letala je letalna postaja ali ker pride letalo iz zraka na zemljo in nekako pristane, bi se imenovalo najlepše letalno pristanišče po naliki morskega pristanišča.

— Slavolok bi smeli imenovati slavnostni lok, kar pa je brez logike. Zato: slavnostni vhod, slavnostna vrata, slavnostni obok. — Drevored se sme imenovati drevesni red. Izprehajal sem se po drevesnem redu. Morda bi ne bilo nič slabega, če bi ga imenovali drevesnik. (Drevesnica pomeni kraj, kjer se

goje mlada drevesa.) — Parobrod je najbrže iz pare in broda, zato bi ga morali imenovati parni brod ali brod na paro, kar pa nam ni treba, ker imamo za ta pojem lepo besedo parnik. — Krvotok je iz krvi in toka, zato ga moramo imenovati krvni tok, kot imamo krvni obtok. — Nemški krogotek v slovenski suknji (kot je mnogo tu navedenih) je tudi nemogoč. Imenovati bi se moral tek v krogu, če bi pomenil dejanje, kar bi si človek s prirodnim razumom predstavljal. A ta spak pomeni predmet, ki visi v telovadnicah izpod stropa. Dajmo mu ime iz: kolobar, kolobariti: kolobarilo. Kolobariti na kolobarilu. Idimo kolobarit na kolobarilo. Idimo se kolobarit na kolobarilo. Kolobarjenje na kolobarilu. — Napačen je prevod Inomost. Reka Ina in most naj mi dasta nekaj tretjega, neko mesto. Če bi se to imenovalo Inski most, kar v nemščini tudi pomeni in da bi po tem prvotnem inškem mostu dobilo ime mesto, ki je tam nastalo, potem bi bilo vse v redu. — Drava in grad tudi ne moreta dati celote, prav tako ne Peter in grad in ne Lenin in grad. Pač pa Dravski grad, Petrov grad, Leninov grad. Ljudstvo je že instinktivno vedelo, kaj je prav in kaj ne in je vzdelo Petrogradu ime Peter.

2. Prav teka nepravilna spojenska je Jugoslovan ali Jugosloven in Jugoslavija, kot tudi Čehoslovija.

Za Jugosloven naj nam rabi Južni Sloven, Južni Sloveni, kot so Severni, Vzhodni Sloveni, kjer je prilastek res prilastek. — Za Jugoslavijo ni odredjenja v našem jeziku. Kot jug in Sloven, tako tudi jug in Slavija ne moreta tvoriti spojenke, ker ne družita dveh različnih pojmov v pojmovno celoto, ampak pove prvi del le obseg drugega dela in ga opredeljuje; torej mora biti prvi del prilastek. Prilastek pa je vedno samostojna beseda. Zato bi se morala imenovati Južna Slavija ali pa Južna Slovanska ali Južna Slovenska, ali pa po pravilu pridevniških spojenk Južnoslovenska. Kje je kaka Severoamerika, Srednjeamerika, Južnoamerika! Kje je zopet kaka Nemškoavstrija, kot je smešna skranka Čehoslovija. Edino pravilno se glasi samostalniški pridevnik Češkoslovaška (seveda je napačno Čehoslovaška). — Tudi pri pojmu Karpatarus tlači prilastek z imenom v celoto. Prav je Karpatski Rus, kot imamo Prikarpatki Rus, Prikarpatka Rusija.

3. Zanikana sklopka Čeho-Slovak, Srbo-Hrvat, ki sta prevzeta iz tujih jezikov, bi smeli trpeti kot spojenki radi tega, ker družita dva različna pojma v pojmovno celoto. En pojem je Srb, er. pojem je Hrvat, ki mi dasta miselno celoto Srbohrvat, oz. Čehoslovak. To bi bilo vse prav in dobro, če bi bili kje na svetu kaki Sabohrvati in Čehoslovaki. So Srbi, so Hrvati, so Čehi, so Slovaki, a Srbohrvatov in Čehoslovakov ni. Zato pustimo tiste iluzorične Srbohrvate in Čehoslovake pri miru ter govorimo o Srbih in Hrvatih ter o Čehih in Slovaki. — Preko Srbohrvatov smo prišli do srbohrvaščine (če je kaka čehoslovaščina, ne vem). Iz pridevnika hrvaški je nastal samostalniški hrvaščina. Nalično so tvorili iz napačne spojenke srbohrvaški (prav: srbsko-hrvaški) dvakrat napačno spojenko srbohrvaščina, ki je tvorjena iz srb in hrvaščina, kar je miselno in jezikovno napačno, miselno zato, ker srbohrvaščine ni, jezikovno zato, ker samostojni samostalniški hrvaščina ne more biti kot drugi del v nobeni spojenki. Zato bomo govorili o srbsčini in hrvaščini, kakor tudi o češčini in slovaščini.

II. Dva samostalnika tvorita spojenko tedaj, če je drugi del neločljivi samostalniški. Neločljivi samostalniki so tisti, ki ne morejo stati samostojno in se tvorijo ob vstopu v spojenko ali pa pri preobrazbi pridevniške spojenke v samostalniško.

Neločljivi samostalniki so:

a. Glagolska debela prehodnih nedovršnih glagolov, na pr. - nòs, - žèr, - dèr, - ljùb, - jèd, vòd, - tòč, - vràt, - dèj.

b. Tvorbe iz prehodnih nedovršnih glagolskih debel na — ja, na pr. — vodja, — molja, — noša.

c. Tvorbe iz prehodnih nedovršnih glagolskih debel na — ec ali — ka, na pr. — lizec, — derec, — sledec, — trebec, — moljka, — vavec, — vadka.

č. Tvorbe iz prehodnih nedovršnih glagolskih debel na — je, na pr. — rezje, — častje, — kletje, — ljubje, — slovje.

d. Tvorbe iz prehodnih nedovršnih glagolskih debel na — stvo, na pr. — tajstvo, — skrunstvo, — merstvo, — kletstvo.

e. Samostalniška debela, na pr. — gláv, — nòg, — rok, — pèr, — dlák.

f. Tvorbe iz samostalniških debel na — ec ali — ka, na pr. — petec, — glavec, — glavka, — nožec, — bradec, — ritec, — ritka.

g. Tvorbe iz samostalniških debel na — je, na pr. — prsje, — glavje, — nožje, — bočje, — dobje.

h. Tvorbe iz pridevniških oblik na — ež, — ik, — ica, na pr. — sramež, — sramnica, — kletnež, — kletnik, — kletnica, — petnež, — petnica, — lomnica.

i. Tvorbe iz pridevniških oblik na — ost, na pr. — ljubkost, — bojnost, — voljnost, — željnost, — lomnost.

Toliko za pojmovanje neločljivih samostalnikov.

Spojenk z neločljivimi samostalniki ne smemo tvoriti samovoljno, kot hočemo. Tvorba teh spojenk je podvržena nekim določenim zakonom. Ti zakoni so jezikovni in umstveni hkratu. Mnogo naših spojenk je nastalo v laboratorijih raznih naših jezikoslovcov, posebno ob sestavljanju besednjakov in terminologij. Nemško spojenko so kratko preoblekli v slovensko obleko in naš besedni zaklad se je mno-

žil kot gobe po dežju. Niso namreč pomislili, kaj zveni prav v nemščini, kaj v slovenščini. Tega zvenenja seveda niso mogli presoditi, ker jim je bilo uho za slovenščino preglušeno z nemščino. Tako smo pridobili mnogo neprebavljivih spojenk. Besede so se tvorile, se tvorijo in se bodo tvorile: novi pojmi, nove besede. A kdor se loti tega dela na debelo, mu ne uspe. Pri tvorbi novih besed za nove pojme se moramo kolikor mogoče ogibati spojenk. Saj imamo toliko pripon, ki jih lahko pripenjamo k raznim oblikam. Poglejmo zelo lep primer: glavník. Če bi ta predmet nastal danes in bi pozvali kakega Cigaleta, naj mu da ime, bi se takoj odrežal: Imenuje naj se lasočes ali lasočesec. Spojenka je jezikovno in logično pravilna, ker češ ta priprava lase in nam za las natančno opredeljuje pojem, a preprosta beseda glavník je le lepša, čepirva nam le približno nakaže, za kaj rabi predmet.

Po jezikovnih in umstvenih zakonih se tvorijo samostalniške spojenke iz dveh samostalnikov tako:

1. Spojenke z neločljivimi samostalniki, ki so nastali iz glagolskih debel:

a. Spojenke tvorijo samostalniki in glagolska debela iz prehodnih nedovršnih glagolov: vinotoč (toči vino), vodovod (vodi vodo), vodomèt (meče vodo), tlakomer (meri tlak), konjeder (dere konje), domoljub, rodoljub, človekoljub (ljubi dom, rod, Boga, človeka), mesojed (je meso), ljudožer (žre ljudi), kolovrat (vrti kolo), kostolom (lomi kosti), glavobol, zobobol, kostobol (boli glavo, zobe, kosti), zvezdogled (gleda zvezde), bogotaj (taji Boga), čarodej (deje čare), zlodej (deje zlo), iz tega zlodí in zlodí; prav tako svílod iz: svíledej (deje svilo); bratomor, detomor (mori brata, dele).

Spojenka bogotaj je napačna, ker ima prvi del obrazilo — a namesto spojila o. Pravilno je samo bogotaj. (Dalje.)

Nije časno ...

Neka naša učitelj. društva obdržavaju svoje godišnje skupštine uz prisutnost nepozvanih. Na neku našu učit. skupštinu, gde zborovalo samo dvadesetak slav. učitelja-ica, poslana biše dva komisara, dva preodevena na gredjansku brigadiru, te četiri oružnika... Čemu ta jaka oružana sila? Da brani skupštinare, te mirne narodne uzgajatelje, kojima je na pameti i u programu jedino odgoj i učit. interesi?! A od koga? Zar se ih drži buntovnicima i državi pogibeljnim elementom?! U to ne verujemo mi ni oni, ipak se nas počašćuje bajunetama. Kakva je to nezgrapna slika, koja predstavlja pučke učitelje, koji raspravljaju o školi i o odgoju uz oružje. Na istoj slici božica mira i bog Mars. Ovakva naša zborovanja nisu časna ni po nas ni po oblasti. Mi držimo, da samo škol. organi imaju nadzorovati učiteljstvo u školi i na zborovanjima. Politička oblast morala bi poslati na učit. zborovanje škol. nadzornika ili škol. direktora. Oni kao stručnjaci jedini su pozvani da zastupaju državu i školstvo; oni jedini mogu razumeti učiteljev govor i dušu njegovu. Oni samo mogu razumeti učiteljeve potrebe, nesamo nego i predmete školske. Nasuprot šalju se na učitelj. skupštine uredovno osoblje svake boje, što ne poznade slav. jezika, a nije upućeno i u učiteljska pitanja. — Zato je razumljivo, da dođe tu do izveštaja čudnih i senzacionalnih, koji samo sumnjiče naše učiteljstvo... Pisac ovih redaka morao se je opravdavati za nešto o čemu nije se ni sanjalo ni govorilo.

Sve ovo te ovaj postupak oblasti napram lama

nam volju do rada i do posvetnog i stališkog delovanja. A ovo ne bi smela biti nakana oblasti.

Na sve ovo pokazuje i dokazuje, da nije sve u redu u nas; da nisu još nastupila zdrava, normalna vremena, a i to, da u nas nemaju poverenja službeni organi. Dok se to događa od koje stranke, razumljivo je, ali kad ni u škol. oblasti ne uživamo dužnog poverenja i poštovanja, znači to, da još živimo u bolesnoj, gnjiljoj dobi. A to nesretno doba nepoverenja, gnjilobe, sumnjičenja ovo neljudsko i nemirno doba mora da budi jednom nestati u čast države, a u korist prosvete. Malo više slobode, i prijateljstva, a manje šiba i sumnjičenja uroditi će nam čovečanskiye dane, dane rada, svetla i čistog zraka. Slavensko ovde učiteljstvo očekuje te dane punim srcem, te im se veseli kao gladan kruhu, a ozebao suncu... Želimo mira u dušama našim i u kućama našim. Ko da želi večni rat, a najmanje rat za zlo i u zlu? Slaven i slav. učiteljstvo rado opršta i zaboravlja, pošto je miroljubivo i nagnuto na moralno delovanje. Zloća se protivi našem biću i našem uverenju. Želimo biti potpuni, vredni muževi, a želimo ujedno stvarati muzeve čovečjih ideala i kreposti. To je naša čud; to je naše zvanje i zadaća. Za to mi slav. učitelji čutimo duboko svaku nekolturnu rabotu svoju i tuđu; vredja nas omalovaženje i sumnjičenje; ogorčuje nas kad nas se smatra kakvim zločincima i pogibeljnim elementima; a jesmo apostoli mira, reda i poštenja.

Vredja nas i ponizuje konačno, kako već naglasismo, da se nas slav. učitelje nadzire u školi, na skupštinama, u gostioni i na cesti sa strane oružane sile. Ovo nije časno po nikoga. Ako se smatra na

višim mestima da budemo nadzorovani, nek se to vrši sa strane škol. oblasti, bolje rečeno, sa strane škol. nadzornika i škol. direktora.

Nek dodju normalna, zdrava vremena; i biće više sreće i mira i civilizacije. To je naša želja i duševna potreba.

Neka bude svetlo

Malo prekasno, ipak shodnim, da se osvrnem na jednu opasku na naslov našeg glasila. Prigovorio je naš kolega nekrologu pok. drugu objavljenu u 7. broju ovogodišnjeg «Uč. L.» Po svoj prilici nisu se prigovaratelju svideli ove reči nekrologa: Bio ponosan, al uz to pesimista i samo **praktičnjak i trgovac**.... A onda ove: ...Vodio je općinu i aprovi-zaciju, a doma **svoj dućan**. Inače malo je mario za učit. društva. Ovo izaratno doba nije ga našlo ju-nakom, te je bio kritovan s obe strane.» — Pošto će biti još koji drug njegova mnenja glede pok. druga, dotično glede njegova nekrologa, **savest** mi nalaže, da ja o tome nešto rečem i da ne šutim, a s druge strane da nekako prinukam oponenta i event. oponente, da precizira svoje stanovište u toj stvari, pa da uzajamno ustanovimo pravac i načelo prama kojima da sudimo i pišemo o kole-gama. Sve ovo općenito i ne osobno. Da se posta-vimo na put rasprave, te ju olakšam, postavljam pitanja: Komu da peva slavospeve naše glasilo? Da li svakomu kolegi-ici? Zar nije podeseo da «U. L.» pravedno oceni život, karakter i rad kolege, osobito to prigodom njegove smrti? Zar nekrolog valja jedino da hvali pok. druga? Zar ćemo svakog druga hvaliti a ovo lih radi kolegijalnosti? Koji su razlozi da mi ne smemo išta nepovoljna reći i na-pisati o pokojniku? S kojih razloga da hvalimo živa ili mrtva druga? S kojih da ga nepovoljno ocenimo? Što koristi ili škodi prvo, a što drugo?

S ovim pitanjima skopčana su druga: Na koje

moralno-etičko i socijalno stajalište da se mi učitelji postavimo napram svome stališu, a koje napram drugim stalištima, dotično napram javnosti našoj i tuđoj? Zar ćemo zabašurnati nedostatke svojih suzvanika, akoprem su javnosti poznati?

Smatramo li mi udruženi učitelji sebe vojujućom vojskom sa svim vojničko-ratnim metodama i po-greškama, ali ćemo sebe smatrati moralnim čimbenikom, što je tu da rečju, delovanjem i tiskom brani i širi jedino etičko-moralne dobrine, uzvišene društvene ciljeve i čudoredni napredak? Zar da nasledujemo fašistovske metode u borbi za stalešku moć i prestiž? ili ćemo slediti one filozofe i dogme što se osnivaju na ljubavi, pravici i istini? Pa napokom namiće mi se i drugo pitanje: S kojeg za-pravo stanovišta i principijelnog gledišta je istekao prigovor spomenutu nekrologu? Gde mu je izvor? Na ovaj predmet i na ova pitanja polažem svu važ-nost, pak želim da se o njemu raspravlja, ali samo apstraktno, principijelno. Ja ću se na predmet osvr-nuti opširnije, pre ili posle; a želio bih da me pre-tekne oponent. Za sada ću samo to reći, da pisca onog kratkog nekrologa vodila samo ljubav do istine i objektivna sud; a ujedno želja i nakana, da se predusretne i osujeti gnjiloba, a pospeši zdravi duševni život među učiteljstvom. A o napadnutom nekrologu jedva kasnije možemo govoriti u četiri oka. — Glavno je: da smo poštene, i da poštenje branimo, a da nikad ne hvalimo što se hvaliti ne dade, a najmanje što je općinstvu poznato kao ne-vredno.

V. S.

Učni načrti in didaktični predpisi

(Nadaljevanje)

Razredi nad petim.

1. Zgodovinsko čtivo. — Med letom naj se čita, poleg različnih odlomkov, tudi kako klasično pri-povedno delo (n. pr. I Mille di Abba).
2. Zgodovina in zemljepis italijanskih kolonij.
3. Zgodovinski podatki o zemljepisnih odkritjih: notice o kolonijah glavnih držav.

Prirodoslovje, prirodoslovje in zdravstvo.

4. razred.

A. Razgovori in pouk v zdravstvu:

Nadaljuje se snov, obravnavana v prejšnjih raz-redih, opozarjajoč posebno na sredstva širjenja na-lezljivih bolezni. Urejena snov o družabnih boleznih ter o boleznih radi dela, s posebnim ozirom na najbolj razširjene in značilne bolezni dežele (na pr.: malarija itd.) Opozori se na zakone v varstvo zdravja in na ustanove, ki so nastale.

Igre in sport: pojm trenaja in počitka, v zvezi z vsakršno delavnostjo.

Nagla pomoč (pri krvavenju, opeklini; previdnost in prva pomoč pri prelomu kosti, pri ranah itd.).

Higijena v delavnici in fabriki.

Kaj je farmacevtska omara.

B. Prirodoslovje in prirodoslovje:

1. Kratka ponovitev snovi iz prejšnjih treh raz-redov.
2. Toplota, svetloba, zvok. Razsvetljava, ogreva-nje (po higijeni predpisih in z navedbo najbolj rabljenih priprav).

3. Para in parni stroj.

4. Osnovni pojmi o elektriki. Uporaba elektrike. Veliki italij. fiziki, ki so se posvetili študiju o elek-triki.

5. razred.

A) Razgovori in pouk v zdravstvu:

V tem razredu naj se ponovi ves pouk higijene v različnih razredih, dopolnjeva se pojmi o anatomiji in fiziologiji človeškega telesa.

Dostavi se sledeče:

1. Sportna društva. Telesne vaje, primerne otro-kom. Različnost sportnih vaj v raznih deželah. Sportne vaje brez stroškov in z udeležanjem vseh (obdelovati vrt, cepiti drva; za deklce: hišna opravi-la pri odprtih oknih; mali zleti na hribe, male tekme, ljudske igre med otroci Italije v raznih kra-jih). Igre, nevarne mladini.

2. Obiski in pouk, v zvezi z njimi: obisk pralnice, klavnice, delavnice, bolnice, higijskega laborato-rija, sportnega društva itd.

3. Ponesrečbe, zavarovanje proti boleznim in ne-zgodam. (Praktični zgledi in slučajji).

B) Prirodoslovje in prirodoslovje:

1. Podzemsko bogastvo italijansko v raznih ozemljih. Najvažnejša podjetja v vsem kraljestvu.

2. Uporaba vodnih sil in italij. industrija; izboljše-vanja (čitanje in ogledi).

3. Italij. klimatične postaje, toplice in naravna zdravišča.

4. Osnovni pojmi iz kemije in opazke o italij. kemični industriji (čitanje, poskusi in ogledi).

5. Osnovni pojmi iz rastlinstva in opazke o ital. kmetijskih obrtih (čitanje, poskusi in ogledi).

Razredi nad petim.

A. Zdravstvo:

Pouk higijene v višjih razredih (naj so združeni ali ločeni) se vrši z malimi cikli lekcij, ilustriranimi z opazkami in poskusi, ki so splošnega pomena in ki se nanašajo na posebne zdravstvene prilike kraja, kjer je šola, menjanje po potrebi vsako leto.

Učitelj bo skušal doseči, da ima med letom kako majhno predavanje v šoli zdravstveni uradnik ali zdravnik za živino ali kdo drugi, ki je kompetenten (izven šole). K takim poljudnim predavanjem naj pridejo tudi sorodniki otrok.

To pospeševanje svojega učnega dela naj omeni v registru.

Ravnatelj bo lahko zahteval od raznih zdravstvenikov posebna poročila, da bo dal potrebna navodila učiteljsstvu svojega okrožja.

B. Prirodoslovje in prirodoznanstvo:

1. Razni poskusi v zaokroženi snovi, primerno krajevnim koristim.

2. Čitanje iz knjig šolske knjižnice, oziraje se na vzeto učno snov.

Predpisi za zdravstveni pouk v vseh razredih.

NB. — Zgoraj navedena snov ne sme biti abstrakten pouk, ampak živahni razgovori in poskusi.

Mnogo se nauči s pripovedovanjem in anekdotami. Otroci bodo sami dali priložnost za opazovanje in poskuse.

Učitelj naj ukaže izvrševati v šoli glavna opravila snage, bodisi da popravlja slabe navade, bodisi za vajo in igro. Vaja »kdo si bolje umiva roke, obraz, ušesa itd.« naj se pogosto ponavlja. Naj se učiteljsstvo prepriča, da je najvažnejša stvar, ki se tiče

šole, gledati, da nimajo otroci umazanih rok in obrazov ter da niso ušivi. Najduhovitejše učne metode ne morejo oprostiti učitelja, ki bi v tem zanemaril svojo dolžnost. Poboljšanje otroka naj se vrši tako, da se otrok osnaži v pričo učitelja, ali izročivši ga šolskemu slugi, da bo nadzoroval umivanje.

Šolsko spričevalo bo imelo vedno tudi red iz osebne snage.

Šolski patronat naj da učiteljem majhen sklad za brezplačno striženje glav, ki se ne izboljšajo brez radikalnih sredstev. Vsako jutro, pred molitvijo, bo učitelj nadzoroval osebno snago otrok. Učni ravnatelj in nadzornik bosta morala posebe poročati o učitelju, kakšno zmožnost ima, da doseže pri otrocih največjo snago.

Za snago v razredu se določita vsako jutro dva izmed otrok, da vidita, če je popoln red. Med poukom je vsak odgovoren za snago okrog svoje klopi; v šoli se vsak mesec obesijo tablica z imeni onih učencev, ki »niso bili nikdar opominjani radi premajhne snage«; predstojniki, ki obiščejo šolo, bodo zahtevali tak častni imenik ter bodo na najkrepkejši način izjavili svoje zadovoljstvo.

Naj se pazi, da ne bo snaga le zunanja in dozdevna in da se ne izloči iz pohvale kmetiček ali delavček, ki izgledata bolj sirovo, pa moreta biti, in sta čisto bolj snažna in dostojna kot lepo oblečeni otroci.

Na učence je pritiskati, da se otresejo sirovosti in da se napravijo priljudni.

Vsi, ki spadajo k šoli in se zanimajo za to, da uspeva, morajo pomagati učitelju v propagandi snaznosti. Beseda »čist« naj ima za ital. otroka najvišjo vrednost, ne manjše od »dober, marljiv«. »Čist« ni svojstvo, ki se nanaša le na telo, ker kaže izrazito moralno prednost: smisel za dostojnost proti sebi in drugim. (Dalje.)

Iz organizacije

POZIV.

Zvezina društva sklicujejo spet zborovanja. Ta zborovanja so sicer le odlomek našega dela, vendar je potrebno, da se zborovanja častno izvršijo. Potrebno je, da se jih vsakdo udeleži, v zavesti, da je del naše skupnosti: istih skrbí in težav, istih potreb in nevarnosti, istih teženj za zboljšanjem svojih pravic in gospodarskega položaja, istih teženj za povzdigo ljudskega šolstva.

Za dosego tega imamo le eno sredstvo, skupno borbo. Kdor si skuša pomagati za hrbtno organizacije, hodi — to vidimo — sramotne poti. Kar doseže, doseže na škodo svojega poštenega, značajnega stanovskega sodelavca. Z izdajanjem sotrpina si morda začasno pomaga, pozablja pa, da še ni vseh dni konec.

Pravice učiteljsstva so pomandrane in treba bo zilavega dela, da si jih spet pribori. Šola propada, razmere so take, da izgublja smisel in pomen za družbo. Nič čudnega, če pada istočasno pomen vsega našega stanu, če se naše pravice uničujejo, če nas skušajo popolnoma odstraniti.

Moti pa se, kdor misli, da je izvedljivo uničenje šolstva in učiteljsstva. Šola ima svoj namen in če ni ta namen v smeri razvoja, se bo moral prej ali slej umakniti sili časa in potreb. To učiteljsstvo najbolj ve, stoji trdno in gleda brez strahu v prihodnost.

Ne od desne ne od leve ne pričakujemo pomoči, ker vemo, da tudi za nas in za šolo dela čas. Trdo so nas koval razmere, zato smo enotnejši in močnejši kot prej. Imamo svojo pot, pot borbe za uve-

ljavljenje svojih stanovskih in človeških pravic. S te poti nismo krenili, se ni oddaljila ogromna večina našega stanu, ker je edina pot, da si priborimo svobodnejše življenje.

Zato: naprej in v prve vrste mladina, s svojimi svežimi silami!

Goriško okrajno učit. društvo zboruje 6. novembra t. l. v Trgovskem domu ob 10. uri po sledečem dnevnem redu:

1. Predsednikovo poročilo.
2. Volitev treh računskih pregledovalcev.
3. Pregled in odobritev društvenih računov.
4. Volitev društvenega odbora.
5. Razni predlogi.

Pridite vsi!

Odbor.

Tolminsko učiteljsko društvo bo zborovalo 20. novembra t. l. ob 8 v dvorani Ant. Mikuža pri Sv. Luciji z naslednjim dnevnim redom:

1. Poročilo predsednika,
2. poročilo tajnika,
3. poročilo blagajnika,
4. volitev pregledovalcev računov,
5. volitev novega odbora,
6. slučajnosti.

K obilni vdeležbi uljudno vabi

Odbor.

Slovensko učiteljsko društvo za Istro bo imelo svoje jesensko zborovanje 13. novembra t. l. ob 10.30 v prostorih restavracije »Ex Subietta« pri Sv. Ani (Trst) s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo predsednika,
2. poročilo tajnice,
3. poročilo blagajnika,

4. reorganizacija društvenega delovanja,
5. slučajnosti.

Dolžnost vsakega člana je, da se zborovanja gotovo udeleži. Odbor.

ČLANE «SLOV. UČITELJSKEGA DRUŠTVA ZA ISTRO» prosim, da odpošljejo na «Zadružno zvezo» redno članarino kakor tudi zaostale obroke. Leto se bliža h koncu, a do danes nismo za tekoče leto še plačali Zvezi niti stotinke. Ako potrebuje kateri izmed članov pošt. položnic, naj se obrne do podpisanege. Tovariši(ce), napravite čimprej svojo statusno dolžnost. — Blagajnik.

FELJTON

Češka moderna umetnost v Ljubljani

Po zaslugi marljivosti nekaterih mlajših članov «Narodne Galerije» je dobila Ljubljana letos poleti razstavo precej evropskega obsega in sloga: v goste so prišli češki slikarji, kiparji in arhitekti, združeni v praški umetniški organizaciji «Mánes». Razstava se nahaja v Jakopičevem paviljonu pod Tivolijem in je po številu četrta prireditev «Nar. Galerije».

Za razstavljenja dela (83 olj, akvarelov in pastelov, 39 plastik, 171 grafik ter 31 načrtov za arhitekturo) je bilo treba razstavne prostore temeljito prenoviti. Se nikoli, odkar stoji Jakopičev paviljon, ni bilo uporabljenih toliko sob kakor to pot: vsi prostori do zadnjega kotička so napolnjeni. Ta razstava kaže, da imajo Čehi v upodabljanju umetnosti lepe tradicije in pobija predsodke, da so zmožni samo aplikacije tujih vrednot na lastno dušo. Narod, ki je dal človeštvu Mánesa, Švabinskega in Rambouseka, je več nego prenašalec tujih elementov v lastno duševno življenje. On je stvaritelj tudi sam.

Med najstarejše razstavljalce spadata že umrli Jan Preisler in Maks Švabinsky, ki je lani praznoval petdesetletnico svojega rojstva. Njuna umetnost je predmetna. Preislerjeva «Adam in Eva» ter Švabinskega «Skica za rumeni solnčnik» nas najbolj prepričujeta o tem dejstvu. Hugo Böttinger je fin risar; njegov detalj je posebno viden pri gošlaču Ondříčku. Močan figuralist, ki pričara s čopičem na platno živo izstopajočo plastiko, je Vincenc Beneš; njegova «Deklica z vrčem» in «Žena» sta sliki, ki mi ne pojdeta zlepa iz spomina. Z metodo, ki je čisto nasprotna predpnetosti, operira Koniček in Slaviček mlajši. Njima je namen predstaviti utise gledalca v takem občutju, kakor sta ga preživela sama. Pokojni Herbert Masaryk in Bohumil Dvořák imata vsak po dve sliki, kubista Filla in Prohazka pa sta razstavila sama tihožitja. Omenjam še ostale razstavljalce v slikarskem oddelku: Hudečka, Kubina, Jelinkovo, Nechlebo in Muziko, Nejedlega in Piskača, Strettija in Simona («Jutranji žarki» — «Otoki») Špalo, Trampoto Tenderovo in Wachsmanna.

Grafika prekaša vse ostalo skupaj. Konupek je razstavil štiri velike cikle radirank: Hamleta,

IZ UPRAVE «NOVEGA RODA».

Tekom novembra se razpčšljejo poverjenikom poštne položnice.

Za plačevanje naročnine prosimo, da se drže norme:

1. Kdor prejema mesečno 10 ali več števil, naj poravna naročnino najpozneje vsake tri mesece.

2. Naročila pod 10 števil naj se plačajo dvakrat v letu.

Preostali izvodi ne pridejo v račun, morajo se pa vrniti upravi.

Dona Juana, Dantejevo «Peklo» in Erbenove «Kytice». Kremlička ima celo vrsto litografij, Silovsky lesoreze, suhe igle in radiranke, V. Stretti suhe igle, radiranke, barvaste akvatinte, litografije, kolorirane in dvobarvne litografije ter barvaste monotipije, Stretti-Zamponi same akvatinte, Šimon navadne in barvaste radiranke, K. Vik lesoreze in Vondrouš radiranke. Maks Švabinsky je razstavil štiri lesoreze (Mánes, Lastni portret, Zlat večer, Poldan v avgustu), troje radirank (Bokolika I. in II., Mitus) ter mezzotinto «V gozdu». Pri Švabinskem je vsaka poteza integralen del umotvora.

Utiš imaš, da je vse dognano do skrajnosti in da je vse resnično. Ni ga sujeta, ki ga ne bi obvladal mojster idejno in oblikovno s fascinirajočo bravuro. Rezultati njegovega dela so globoke stvaritve, ki ti napolnjujejo dušo s strahom novih razodetij.

Jan Rambousek je med grafiki poglavje zase. Njegova mladost gre že danes tik solnca. Fragmenti iz ciklov «Mesto luči», «Na dnu», «Vešča», so dognani umotvori. Slikar preseneča s svojo krepko idejnostjo, ki pa ne podreja svoji sili tehnične strani slikanja. Vse je v divnem sorazmerju in utiš imaš, da ne more biti drugače kot je. Mnogo bogate snovi je Rambousek zajel iz socialnega življenja, katerega je obdelal s presenetljivo sigurnostjo. Vse kaže na to, da bo Rambousek tisti, ki bo v bodoče reprezentiral češko grafiko pred svetom.

Med kiparji sta posebno krepko zastopana Jan Štursa in Otokar Španiel. Prvi je razstavil več dobrih portretov, izmed katerih zaslužita pozornost posebno dva, portret Edvarda Vojana, pred leti umrlega češkega trageda, in poprse umetnikove matere. Španiel je poslal na ogled uspeli glavi pesnika Ivana Vojnovića in prof. arh. Plečnika. Mařatka razstavlja prezidenta Masaryka v mavcu, Boh. Kafka, sedanji podpredsednik «Mánesa» pa skupino «Poljub», «Sedečo ženo», bron «Po kopeli» in poldrugi tucat plaket. Ostali kiparski razstavljalci so Benda, Ladislav Beneš, Karel Dvořák, Gutfreund, Horejc, Jiřikovský, Kofranek, Paša in Pokorný. Gradbene načrte imajo: Gočar, Janak, Kalous, Machon in Otokar Novotný.

Dela pojdejo iz Ljubljane v Zagreb in Beograd, prihodnje leto pa se bo vršila v Pragi revanžna razstava slovenske moderne umetnosti, ki zadržlja češke umetnike zlasti po svojem krepkem impresionizmu. Stano Kosovel.

Slovo. Novak Jakob, dosednji učitelj v Desklah pri Gorici, se vsled preselitve v rojstno domovino Jugoslavijo poslavlja od vseh cenjenih tovarišev in tovarišic, ki so člani «Zveze slovn. učit. društev» in jim pošilja svoje iskrene pozdrave.

Ksaver Meško: Listki. Splošne knjižnice zvezek

št. 36. Natisnila Zvezna tiskarna in knjigarna v Ljubljani. Cena broš. 18 D., vez. 24 D.

«Listki» so izšli o priliki petdesetletnice pisateljevega rojstva in imajo v prvem delu črtice in novele, v drugem profile Aškerca, Bohinjca, Medveda in Verovška.

Razno

Razočaranje. Kakor poročajo listi, vlada vedno večje razočaranje vsled šolske reforme bivšega naučnega ministra Gentileja. Razočaranje je baje začelo pri častivrednem Mussoliniju, (bivšem našem tovarišu), ki je bil svoj čas tako navdušen za ukrepe filozofa idealista, ki ga je pa počasi tako prevzel skepticizem, da je naposled nadomestil Gentileja s Casatijem.

Zdaj se od Casatija zahteva, naj nepristransko in od vseh strani preišče Gentilejevo reformo.

V kolikor zadeva kritika reformo osnovne šole, bomo poročali v eni prvih števil. Značilno je, da se začenja učiteljstvo oglašati radi ponižanja, ki ga je doživelo z izločenjem od šolske uprave.

Spet se enkrat izkazuje, kako zgrešeni so bili ukrepi tudi na polju šolstva, ki so izšli iz dobe glasovite «polne moči». Veliko zla se sploh ne bo dalo popraviti in posebno ga ne bo popravil častivredni Casati. Za vzgojitelja je posebno zanimivo, da vidimo danes, kako napadajo reformo in reformatore prav tisti subjekti, ki so še včeraj vse vprek hvalili in dvigali v deveta nebesa. Sličnega moralnega — prepoveda že davno nismo videli!

Mate Demarin

Naš vredni, dobri in nadobudni sodrug i prijatelj Mate Demarin zapustil je nedavno svojo dragu Istru, te svojo školico i milu mu školsku dečicu, dobivši dovolilo sa strane naših škol. vlasti, te ode u beli Zagreb da bude slušaocem Više pedagoške škole. Tužnim srcem on nas ostavlja, ali njegova živa želja i težnja po višoj stručnoj i pedagoškoj naobrazbi, otrgnula ga od nas i svoje rodne Istre, u koju će se, nadamo se, povratiti iza par godina, kao naš odlični kolega i suradnik na polju školstva i narodne prosvete. Na odlasku želimo mu najbolji uspeh te naš s Bogom i srečno!

Vesti iz Jugoslavije

1. Umirovljen je viši škol. nadzornik u Ljubljani g. Engelbert Gangl, jedan od prvih, najboljih i najagilnijih prvaka naprednog učiteljstva u Sloveniji. Čudimo se ne malo ovom preranom i neuputnom penzionisanju rečenog uglednog pedagoga i pisca, pošto je g. Gangl u napunu svoje snage, mlad i zdrav. Ali biće da su tu po sredi — politički razlogi, što valja da osudimo, pošto držimo da u državnoj upravi trebalo bi da jedino važi ona: Čast komu čast, i ona: Čast sposobnosti i zaslugama. A u Gangla su osredotočene sve dobre vlastitosti školnika i pedagoga.

2. Pensionisani biće odredbom Ministarstva svi učitelji-ice koji imaju preko 35 god. učiteljske službe. Ovo važi samo za učiteljstvo u gradovima, dočim od seoskog učiteljstva biće umirovljeni samo po molbi i oni, koji imaju 40 god. službe. Biće pensionisani dalje svi učitelji-ice koji su navršili 65 god. života i oni, koji zamole umirovljenje, te jedan od supruga ako su muž i žena u službi. Nasuprot biće reaktivirani posredovanjem U. J. U. svi učitelji-ice koji su bili god. 1923. umirovljeni.

Učiteljstvo Slovenije, članovi U. J. U. uložiše prosvjed protiv naredbe umirovljenja u bojazni da ne bi bilo tom neovom naredbom pogodjeno samo ono.

3. Ministarstvo Prosvete izveštava da su već sva učitelj. mesta popunjena u granicama stare Srbije, Crne Gore i Vojvodine. Suvišni učitelji porazme-

šteni su po Južnoj Srbiji, a još ih je ostalo bez mesta 26, ali će biti postavljeni na mesta umirovljenih učitelja.

4. U zadnje doba nekoje se škol. nadzornike rešilo službe (umirovilo), a druge nove postavilo. — I tako ide po onoj: danas meni, sutra tebi.

Više pedagoške škole otvorile se i ove godine u Zagrebu i Beogradu, koje posećuju pučki učitelji, te iz kojih je već izašao lepi broj pedagoških i naučno spremljenih nastavnika za učiteljišta i više prčke škole, te za ostale srednje zavode sviju značaja (humanih, obrtnih, trgovačkih).

Ovi pedagoški zavodi dele se u tri odeljenja ili grupe. U prvoj grupi podaje se narodni srpsko-hrvatski jezik, narodna književnost, povest i zemljepis; u drugoj: narodni jezik, narodna književnost, francuski ili nemački jezik i povesnica; u trećoj: zoologija, botanika, mineralogija, geologija, kemija i geografija.

Naravno su apsolvanti Više ped. škole u Zagrebu zamolili Min. Prosvete da budu izjednačeni u plaći i u svemu sa apsolventima sveučilišta, ali im bje molba odbita navodno za to, što V. P. škola nije ravnopravna univerzitetu i ne stoji u istom rang.

Otvorenje Više pedagoške škole u Beogradu. Ova škola bijaše ustanovljena kako izveštuje «Narodna Prosveta» još 1919. god., ali ipak do njenog otvorenja tek je došlo 12. oktobra o. g. i to iza mnogih neprilika i zatezanja. Smeštena je u zgradi Doma Sv. Save. Svečanost je započela «vodosvećenjem» (blagoslovom), te sveštenikovim osvećenjem sviju prostorija škole, iza čega Ministar prosvete, dr. Korošec, otvori kratkim govorom u ime vlade ovu novu, za školstvo, pedagogiju i prosvetljenje naroda, toli važnu školu. Iza njega prozbori opširno njezin prvi rektor, Milivoje Simčić, o višem učiteljskom obrazovanju, te o zadacima i uredjenju ove škole. Reče, da valja osnovno školstvo reformisati, ali do toga se može jedino doći reformisanjem učitelj. zavoda, dotično višim, općenitim i stručnim usavršenjem narodnog učiteljstva. Jer kakvi su nastavnici, takve su i škole. Viša pedagoška škola jest onaj zavod, koji će dati odabranim pučkim učiteljima širu i dublju naobrazbu, pedagošku i nepedagošku; tu će oni primati višu i najvišu naobrazbu i spremnost i sposobnost. Ova V. P. škola imaće zadatac da odgoji odlične, sposobne nastavnike za stručne, građanske i učiteljske škole; da odgoji svestrano naobražene nadzornike osnovnih škola.

Rad ove Više ped. škole trajaće 2 god.; inače predlog je da traje 4 god. osobito za one slušaoc koji kane postati nastavnicima učitelj. škola.

Škola ima četiri fakulteta sa 17 profesora. Ove godine primilo se po izboru u svaki pojedini fakultet po 21 slušaoc.

U školu primaju se odlični nastavnici osnovnih škola, na kojima su službovali barem tri godine.

Psihol. opažanje školsk. djeteta. Psihološki institut u Zagrebu izdao je vrlo korisnu knjigu Dra. R. Bujasa, docenta eksperimentalne psihologije na sveučilištu u Zagrebu pod naslovom: Psihološko opažanje školskog djeteta (Uputa u psihografiju).

Eksperimentalna pedagogika. Izdavačka štamparija «Sterija» u Vršcu — Banat izdala je već dve sveske: Moderne pedagoške biblioteke, i to sada drugu, Dra. Jov. Iskruljeva: Koedukacija u svetlosti eksper. pedagogike; prvu Dra. Loja: Eksperimentalna pedagogika. Cena prvoj svesci je 15, a drugoj 25 dinara.